

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح اصلاح بند «ل» ماده (۶۸) قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵»

مقدمه

ایران، کشوری با تنوع قومیتی، مذهبی و نژادی است. بدین رو سرشار از آموزه‌های بومی و محلی است. اگر دانش و آموزه‌های محلی و بومی کشورها را در زمره سرمایه‌های ملی بدانیم ایران یکی از غنی‌ترین و کهن‌ترین منابع این‌گونه سرمایه‌ها به شمار می‌رود.

در این راستا جزئی‌ترین بخش‌های تقسیمات کشوری یعنی روستاها می‌توانند به‌عنوان سنگ‌بنا و مبنایی برای تهیه و تدوین مجموعه‌های دانش‌ها، افسانه‌ها، رسوم و سنت‌های محلی و بومی باشند و از آنجا که اعضای شوراهای اسلامی روستا منتخبین مردمی در اداره امور محلی هستند در طرح ارائه شده از سوی شورای عالی استان‌ها به‌عنوان متولیان این امر پیشنهاد شده‌اند. از آنجا که قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، شوراهای اسلامی را از جمله «ارکان تصمیم‌گیری و اداره امور کشور»^۱ دانسته که «برای پیشبرد سریع برنامه‌های اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی، فرهنگی، آموزشی و سایر امور رفاهی از طریق همکاری مردم»^۲ تأسیس می‌شوند در نتیجه می‌توان طرح مذکور را در این چارچوب بررسی کرد.

سابقه طرح

«قانون تشکیل انجمن ده و دهبانی» که پیش از انقلاب اسلامی و در سال ۱۳۵۳ به تصویب مجلس شورای ملی رسیده بود «اهتمام در تنظیم جغرافیای تاریخی و شناسنامه ده، جمع‌آوری قصه و افسانه‌ها و رسوم و سنت‌ها و شعر و آهنگ‌های محلی با استفاده از راهنمایی‌های بخشدار و مطلعین محلی و سایر مقامات مربوط»^۳ را به‌عنوان یکی از وظایف انجمن ده احصا کرده بود.

لکن با تصویب «قانون تشکیلات شوراهای اسلامی کشور» در سال ۱۳۶۱ قانون قبلی منسوخ شده، اما وظیفه فوق در زمره وظایف «شورای ده» نیامد و از میان وظایف مذکور در بند فوق تنها «تنظیم شناسنامه ده» مورد اشاره قانونگذار قرار گرفت که این وظیفه خطیر نیز با تصویب «قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخابات شهرداران» در سال ۱۳۷۵ مورد غفلت قرار گرفت و در زمره وظایف و اختیارات شورای اسلامی روستا ذکر نشد. طرح تقدیمی شورای عالی استان‌ها به مجلس شورای اسلامی در صدد احیای تکالیف فوق و به‌ویژه موظف کردن شورای اسلامی روستا به «تهیه جغرافیای تاریخی و شناسنامه روستا و دانش بومی» و همچنین انجام وظایفی همچون مشارکت و جلب همکاری مردم برای ایجاد و توسعه نهادهای مدنی و کتابخانه و مراکز فرهنگی، ارتقای سطح فرهنگی اقشار مختلف به‌ویژه جوانان و برنامه‌ریزی در زمینه انجام انواع خدمات اجتماعی و ... است.

ارزیابی طرح

وظایف و اختیارات شوراهای اسلامی غالباً «نظارت و پیگیری، جلب مشارکت مردمی و همکاری با مسئولان ذیربط» در امور روستاست^۴ و در طرح پیشنهادی شورای عالی استان‌ها موضوع مورد پیشنهاد امری اجرایی و غیرمشورتی است. از سوی دیگر مفاد مورد نظر طرح پیشنهادی، شامل اموری است که در بندهای دیگر ماده (۶۸) قانون مذکور موجود است و از این جهت نیازی به تکرار آن نیست از آن جمله:

۱. اصل هفتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.

۲. اصل یکصدم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.

۳. بند «۱۱» ماده (۲۷) قانون تشکیل انجمن ده و دهبانی، مصوب ۱۳۵۳/۱۲/۲۵.

۴. ماده (۶۸) (از فصل سوم - وظایف شوراهای) قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران، مصوب ۱۳۷۵.

«بند «ه» - نظارت و پیگیری اجرای طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی اختصاص یافته به روستا».

«بند «و» - همکاری با مسئولان ذیربط برای احداث، اداره نگهداری و بهره‌برداری از تأسیسات عمومی، اقتصادی، اجتماعی و رفاهی مورد نیاز روستا در حدود امکانات».

«بند «ط» - ایجاد زمینه مناسب جهت اجرای مقررات بهداشتی و حفظ نظافت و تأمین بهداشت محیط».

«بند «ک» - ایجاد زمینه مناسب و جلب مشارکت عمومی در جهت اجرای فعالیت‌های تولیدی وزارتخانه‌ها و سازمان‌های دولتی».

همچنین باید توجه کرد فراهم نمودن زمینه مشارکت مردم برای ایجاد و توسعه نهادهای مدنی، کتابخانه و مراکز فرهنگی خود نیازمند توسعه نهادهای مدنی و مراکز فرهنگی است که البته اغلب با بودجه‌های عمومی کشور قابل تأسیس و توسعه هستند و نه صرفاً با مشارکت مردمی آن هم در روستاها.

باید توجه داشت در صورت تصویب طرح مذکور اعضای شورا نیازمند گذراندن برخی دوره‌های آموزشی و دریافت امکاناتی هستند تا بتوانند به تهیه جغرافیای تاریخی و شناسنامه روستا و دانش بومی روستا مبادرت ورزند (چارچوب‌های آن را آیین‌نامه اجرایی قانون می‌تواند تعیین نماید). لازم به تذکر است در این حالت نیز به دلیل عدم تخصص اعضای شورا انجام این مهم در بسیاری از روستاها مقدور نبوده و از عهده شورا خارج است مگر آنکه نهادهای دیگری از جمله دانشگاه‌ها و یا برخی مراکز دولتی به همکاری آنها موظف شوند. ازسوی دیگر تهیه جغرافیای تاریخی و شناسنامه روستا با توجه به رقابت میان تیره‌ها و اقوام در بسیاری از روستاها می‌تواند علیرغم فواید بسیار، مشکلاتی نیز به وجود آورد.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

بررسی «قانون تأسیس دهیاری‌های خودکفا در روستاهای کشور» و همچنین «اساسنامه، تشکیلات و سازمان دهیاری‌ها» نشان می‌دهد که وظایف اجرایی «انجمن ده» و همچنین «شورای ده» مذکور در قوانین قبلی به صورت وظایف دهیار و دهیاری احصا شده است. به عبارت دیگر وظایف دهیار و دهیاری مذکور در ماده (۱۰) «اساسنامه تشکیلات و سازمان دهیاری‌ها» جایگزین وظایف اجرایی شده است که در قوانین منسوخ قبلی در زمره وظایف «انجمن ده» و «شورای ده» به حساب آمده بودند.

بنابراین به نظر می‌رسد اصلاح مورد درخواست شورای عالی استان‌ها با وظایف دهیار تناسب بیشتری داشته و می‌بایست در «اساسنامه، تشکیلات و سازمان دهیاری‌ها» مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۱ هیئت وزیران اعمال و موارد مذکور در قالب یک بند به وظایف دهیار مذکور در ماده (۱۰) اساسنامه فوق اضافه شود.

در عین حال در صورت اصرار بر تصویب طرح با عنایت به مقدمه توجیهی طرح پیشنهادی و اینکه در ماده (۶۸) قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران، مصوب ۱۳۷۵ که به وظایف شوراهای اسلامی روستا پرداخته اثری از آنچه که به عنوان حفظ دانش سنتی مشاهده نمی‌شود، بند «ل» طرح می‌تواند به شرح زیر اصلاح شود:

بند «ل» - جلب مشارکت و همکاری مردمی در انجام امور فرهنگی و دینی و تهیه جغرافیای تاریخی و شناسنامه روستا و دانش بومی با هماهنگی مراجع ذیربط.